

ЗА ОТНОШЕНИЕТО РЕАЛИЯ – СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТОСТ

Иржи Хасил

Карлов университет, Прага;

Университет „Ян Евангелиста Пуркине“, Усти над Лабем

In paper the author defines the term *realia* and presents its detailed structure, supplemented by examples from the Czech language. At the end of this research are to be found attempts to synchronize the traditionally used term *realia* with newer concepts of socio-cultural competence and communication skills, which are used in modern linguodidactic in connection with the implementation of language policy of the Council of Europe.

Key words: realities, socio-cultural competence, communication skills, linguodidactics

В днешна обединена Европа отделните държави неминуемо загубват своя национален характер. Под влиянието на миграцията (следствие от най-различни причини, свързани с пазара на труда, културата, икономиката, политиката и др.) Европа става многоезична и мултикултурна. Това от своя страна оказва съответно позитивно или негативно влияние върху най-различни области на нашия живот. Едни от тях са и методиката на преподаването на роден (майчин) език и методиката на преподаване на чужд език, като между другото все по-често на тези две направления се налага да решават сходни проблеми. Например днес в Чехия в основните и в средните училища се срещахме с интересната ситуация, при която в класната стая заедно с чешките ученици учат деца с различни майчини езици, от различна културна и социална среда. Много често това са украинци, руснаци, казахстанци, беларуси, вьетнамци, монголци, араби, роми, словаци, корейци, американци и българи. В тази ситуация учителите по чешки език са пригнудени да научат чуждестранните си ученици по възможно най-ефективния начин на практически чешки език, за да могат те успешно да работят в клас, където езикът на преподаването е чешкият.

При обучението и по роден език, и по чужд език нерядко ни се налага да използваме различни понятия. Тяхното точно дефиниране и обвързването им с други понятия често пъти се оказва доста сложен процес. Подобна е и ситуацията, свързана с термините *реалия* и *социокултурна компетентност*, *социокултурен контекст*. Използваме термина *реалия* предимно при т.нар. филологически подход към чуждоезиковото обучение; терминът *социокултурна компетентност* се появи като резултат от единния подход при преподаването на чужди езици, инциран в края седемдесетте години на миналия век от Европейския съвет.

През 1985 г. Антонин Бител прави опит за дефиниране на реалията като понятие, констатирайки, че „терминът *реалия* е твърде неточен, понеже в него би могло да се включи какво ли не: от конкретиката като кнедлите и пилзенската бира, превърнали се в синоним на чешкото, през явления, свързани с културата (Швейк и „швейковщината“), до символите на възловите моменти от националната история (Била хора – поражението при Била хора¹, Мюнхен – предателството от Мюнхен²)“ (Бител 1985: 27–28). Франтишек Чермак дефинира най-общо реалията като „съвкупност от знанието и информацията за обществото в съдържателен аспект, от живота и обичаите му, от средата, от историческия фон, институциите и т.н., които са задължителен елемент при изучаването на чужд език“ (Чермак 1997: 376).

Терминът *реалия* според нас би трябвало да се структурира не само от теоретикоизследователска гледна точка, но и от гледна точка на приложението му в методиката на преподаване и същевременно да се разграничат неговите три равнища по следния начин:

¹ Битката при Била хора, която е един от емблематичните сюжети в чешката история. Става въпрос за едно от позорните събития за чехите – поражението им през 1620 г., когато губят независимостта си след военен сблъсък с Хабсбургите. Самата битка продължава по-малко от два часа, понеже чешката войска, състояла се от наемници, които не били получавали дълго време заплатите си, се разбягала. Чешката държава губи своя суверенитет чак до 1918 г., когато на политическата и географската карта се появява Чехословакия. – Б. пр.

² Мюнхенското споразумение (също и Мюнхенският сговор), при което представителите на четири държави (Великобритания, Франция, Германия и Италия) се договарят, че до 10 октомври 1938 г. Чехословакия трябва да отстъпи пограничните си територии – т.нар. Судети, населени с немци, на Германия. Представителите на Чехословакия присъстват, но са лишени от правото да участват в заседанието по договора. – Б. пр.

А) Извънезикови реалии: външни, или известни също така под названието *странознание*³, т.е. съвкупност от познания, характеризиращи страната или страните, чийто език преподаваме като чужд (или го изучаваме)⁴, най-вече от гледна точка на историческата, културната и културноисторическата, географската, в това число политическата и социално-икономическата организация и съответното държавно устройство. Вземат се също така предвид начинът на живот, традициите, навиците, правата, народностният състав, вероизповеданията, националният манталитет и пр., като всичко това са явления, които не се отразяват пряко в езика, но за сметка на това са необходими за усвояването му и за безпроблемната комуникация в съответната езикова среда.

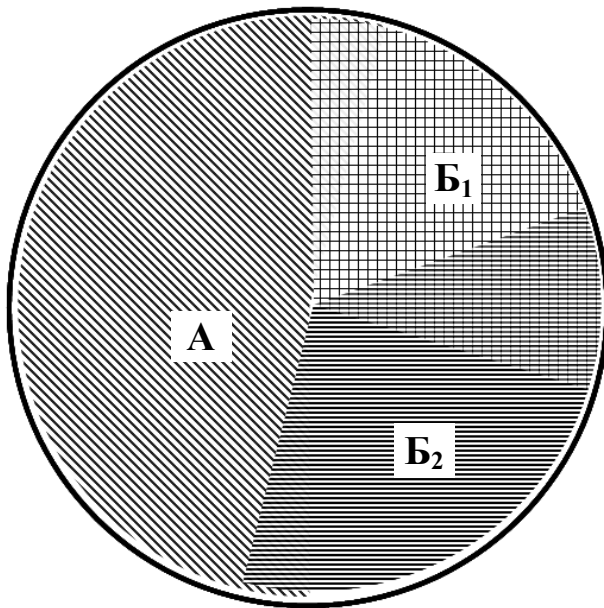
Б) Езикови реалии: вътрешноезикови, или още лингвореалии, които представляват широк спектър от езикови средства, отразяващи реални факти – обикновено се срещат на лексикално равнище, във фразеологията, в стилистично маркираните изказвания на общуващите и в собствения комуникативен акт. Това са езиковите единици или фраземите, които са изключително трудно преводими или дори изобщо непреводими от/на чуждия език. Те представляват и езиков феномен, който опосредства или пък затруднява социалната комуникация в дадения език и същевременно модифицира самата комуникация. Имат отношение както към вербалната комуникация, така и към невербалната.

В) Комплексни реалии: представляват съвкупност от извънезиковите и вътрешноезиковите реалии. Изброяването на горепосочените явления (в точките А и Б), които бихме могли да обединим под общото название *комплексни реалии* – понятие, включващо в себе си лингвореалиите и странознанието, съвсем не е изчерпателно. Всички тези изброени особености, както и някои други са от изключителна важност за осъществяването на една правилна и безпроблемна комуникация, т.е. както при продуцирането, така и при възприемането на информацията в процеса на общуване.

³ С термина *странознание* се срещнах за пръв път през 1978 г. във Философския факултет на Карловия университет на семинар в курса по русистика, наречен „Странознание на СССР“, воден от доц. Вацлав Хунячек, който още тогава настояваше за употребата му.

⁴ В нашия случай това ще е Република Чехия.

Реалии
 $B = A + B$

A = извънезикови реалии =
странознание
B = езикови реалии = реалии
B₁ = невербални реалии
B₂ = вербални реалии
V = комплексни реалии

Необходимо е да подчертаем, че границите между отделните типове реалии не са строго определени, а имат по-скоро широкообхватен характер; това важи особено за лингвореалиите.

Понятието *реалия* би могло да се диференцира и по-подробно по следния начин:

1. Невербалните реалии включват редица характеристики предимно от невербален тип:

- а) проксемика, т.е. пространствения аспект на общуването;
- б) хаптика, т.е. използването на взаимни докосвания (респективно тяхното отсъствие) по време на общуването;
- в) кинезика, т.е. „използването на израза на лицето и жестикулирането с ръце, респективно стойката на тялото като съпровождащи елементи по време на общуването“ (Чермак 1997: 342);
- г) комуникативна стратегия, или още стратегическа компетентност;
- д) речеви етикет, който осъществява прехода към вербалните лингвореалии; става въпрос за използване на съпровождащи жестове, на усмивка, на специфичен израз на лицето, на необходимото съобразно ситуацията говорене на *вие* или *ти*, на използване на подходящи според ситуацията поздрави, титли, изразяване на учтивост и т.н.

2. Вербалните реалии представляват многообхватен комплекс от езикови единици, предимно от лексикален характер, използвани в преносен смисъл. Това са такива лексикални единици, които Косто-

маров и Верешчагин разграничават като носители както на основно значение, така и на едно културно измерение, говорейки за т.нар. безеквивалентна лексика (Верешчагин, Костомаров 1998). В тълковните и двуезичните речници обикновено се открива само основното значение на дадена дума, което пък може да е доста различно от съответното прагматично значение. Това се отнася и до фразеологията и идиоматиката⁵.

Бихме могли да класифицираме вербалните реалии в следните групи:

а) историзми (*fěrtoch* – престилка, част от женското облекло през XVIII и XIX в.; *valcha* – дъска за пране, тепавица; *velké prádlo*⁶ – денят, в който ръчно се е перяло бельото в къщата; *domovní důvěrník*⁷ – длъжност от държавната администрация в Чехословакия между 1948–1989 г., който „идеологически“ се е грижел за обитателите в кооперацията, често и *domašeč*; *výjezdni doložka* – разрешение за пътуване в чужбина, което е било част от документите за пътуване на чехословашките граждани между 1948–1989 г. и без което не е било възможно да се напуска страната);

б) историческо местоназначение, отнасящо се към определен времеви отрязък (*Била хора* – битката при Била Хора край Прага, когато чешката войска е тотално разбита от хабсбургската армия; действието се разиграва през 1620 г. и означава не само началото на т.нар. тридесетгодишна война в Европа, но и края на чешката държавност и същевременно начало на тривековно владичество на Хабсбургите, *za starýho Procházky*⁸ – времето на господство на император Франтишек Йозеф II, т.е. 1848–1916 г., *za první republiky*⁹ – годините на съществу-

⁵ Например фразеологизмът *mít kliku*, както е известно, означава *имам късмет* (мотивация за този израз може да се търси в немския език – Glück = късмет > klika); един чужденец, който не знае значението на този израз като фразеологично словосъчетание, би бил озадачен защо някой има *klika* (буквално думата *klika* означава *дръжка на врата, на прозорец* и пр., т.е. дословно *имам дръжка на врата*). – Б. пр.

⁶ *Голямо пране* (Б. пр.).

⁷ *Домоуправител* (Б. пр.).

⁸ *По времето на стария Прохазка* – буквално; близък по значение и конотации е българският израз *по царско време* (Б. пр.).

⁹ *По време на първата република* – буквално; близък по значение и конотации е българският израз *преди Девети* (Б. пр.).

ване на първата чешка република между 1918 и 1938 г., *za Husáka*¹⁰ – периодът от чешката история, свързан с т.нар. нормализация на живота на социалистическото общество, 1970 – 1989 г., *po sametu*¹¹ – след т.нар. кадифена революция от 1989 г.);

в) локални местоназначения (*sejít se u koně*¹² – на Вацлавския площад в Прага при паметника на св. Вацлав, *Kulat'ák*¹³ – Площадът на победата в Прага, който често пъти е сменял своето официално название през годините);

г) названията на традиции, на традиционни обичаи, народни танци, песни и др. (*dušičky*¹⁴ – отбелязва се на 2 ноември като помен за починалите, *pomlázka*¹⁵ – част от традициите, свързани с Великден в Чехия, *verbuňk* – мъжки народен танц от Моравия (в близост със Словакия), който е вписан като нематериален паметник в книгата на ЮНЕСКО);

д) названията на ястия, напитки и сладкиши (*bramboračka* – картофена супа с гъби, *španělský ptáček*¹⁶ – руло от говеждо с плънка от пушено месо, яйце и кисела краставичка, сервира се в сос с гарнитура към него ориз или кнедли, *culifinda* – вид кафе, приготвено най-често от печена ръж, част от традиционната чешка селска кухня, обикновено се пиело с мляко или в него се е натрошавал хляб – това е било и основна вечеря понякога в някои райони); днес се използва за означаване

¹⁰ Густав Хусак е последният чехословашки комунистически президент, седми поред след Т. Г. Масарик; Хусак управлявал страната в периода 1975–1989 г.; близък по значение и конотации е българският *по бай Тошово време* (Б. пр.).

¹¹ *След кадифето (кадифената революция)* – буквално, след т.нар. кадифена революция през 1989 г., когато пада комунистическият режим в Чехословакия; близък по значение и конотации е българският израз *след Десети (ноември)*. – Б. пр.

¹² *Среща при коня* – буквално, има се предвид паметникът на един от централните площади в Прага, изобразяващ св. Вацлав, яхнал кон; това е едно от местата, на които най-често се уговарят срещи; близък по значение и конотации е българският израз *на Попа* – паметника на Патриарх Евтимий в София, също любимо място за уговаряне на срещи за столичани. – Б. пр.

¹³ *Кръглото* – буквално, има се предвид *Площадът на победата* в Прага, кв. „Дейвице“, който е с кръгла форма. – Б. пр.

¹⁴ *Задушница* (Б. пр.).

¹⁵ Великденски обичай, според който в понеделник след Великден момчетата преследват девойките и ги сурвакат със специални върбови шибалки; самата шибалка носи същото название – *помлазка*. Девойките пък дават на момчетата великденски подарък, най-често това са великденски яйца, за това, че са ги сурвакали. – Б. пр.

¹⁶ *Испанско птиче* – буквално, в България това ястие наподобява руло „*Стефани*“ или също така и *гнездо*. 0150 Б. пр.

на лошо, некачествено кафе, *křížaly*¹⁷ – сушени плодове, характерни за чешките села – сушени круши, ябълки, понякога и сливи);

е) политически мотивирани езикови единици (*modrý pták*¹⁸ – член на чешката десница – Гражданска демократическа партия, чието лого представлява трудноопределима синя птица в момент на полет, *véčkaři*¹⁹ – членовете на дясната политическа парти *Обществени дела, veverka*²⁰ – членове на политическа партия *Обществени дела, Strakovka* (бълг. *Страковка*) – Страковата академия, сграда в кв. „Мала Страна“ в Прага, където заседава правителството на Чешката република);

ж) литературно или културно мотивирани езикови единици (*švejkovat*²¹ – държа се като Йозеф Швейк – главния герой в романа на Ярослав Хашек *Приключенията на добрия войник Швейк през световната война, pivo ze sedmého schodu*²² – добре охладена бира; цитат от филма на Иржи Менцел *Селце мое централно, jdu se historicky znemožnit*²³ – отивам да свърша нещо маловажно, цитат от филма на Мартин Фрич *Пекарят на императора и императорът на пекаря, Hujer* – немного интелигентен, но пък изключително старателен човек, подмазвач, става въпрос за персонаж от филма *Маречек, подайте ми писалката!* на режисьора Олдржих Липски)²⁴;

з) съкращения и абревиатури (*ČEDOK*²⁵ – Чехословашка туристическа агенция (*Československá dopravní kancelář*), днес само Чешка туристическа агенция (*Česká dopravní kancelář*) – най-популярната днес туристическа агенция в Чехия, *STK* – (*Stanice technické kontroly*) Пункт за технически контрол – институция, която контролира техническото състояние на превозните средства и издава разрешителни за пускането им в движение по пътищата; личните и товарните превозни

¹⁷ *Ошав* (Б. пр.).

¹⁸ *Синя птица* – буквално (Б. пр.).

¹⁹ *Вечкаржи* – от абревиатурата ВВ на политическата партия *Обществени дела* (чеш. *Věci veřejné*), като буквата В понякога се чете като *вечко* (чеш. *véčko*). – Б. пр.

²⁰ *Катерици* – буквално, мотивирано е отново заради началните букви ВВ на политическата партия, аналогия с думата *веверка* (бълг. *катерица*). – Б. пр.

²¹ *Швейковствам* – буквално (Б. пр.).

²² *Бира от седмото стъпало* – буквално (Б. пр.).

²³ *Отивам да се покроя исторически* – буквално (Б. пр.).

²⁴ В българския контекст аналогичен еквивалент са фрази като *ще видиш ти кон боб яде ли* (ще ти дам да разбереш), *роднина – милиционер, роднина – милиционер* (начин на подреждане на гостите) и др., познати от популярни български филми и които извън филмовия контекст са неприложими. – Б. пр.

²⁵ *ЧЕДОК* – чешкият еквивалент на *Балкантурист* (Б. пр.).

средства, по-стари от пет години, трябва да минават задължителен годишен технически преглед в Чехия на всеки две години, *PVK*²⁶ – (povinně volitelný kurs) задължително избираем курс, на който се записват студентите във висшите училища наред със задължителните и избираемите предмети, *MC*²⁷ – (místní, nebo městská část) местна част, също и градска част, район, кметство; най-малката административна единица в чешките общини, която има свое самоуправление, *OP* – (občanský průkaz) лична карта; документ за идентификация, който се издава от чешките органи на гражданите на Република Чехия);

и) фразеологичните и идиоматичните единици са интегрална част от вербалните лингвореалии²⁸; особено тези, за разбирането на които са необходими познания в исторически и културен план, например *dopadnout jak sedláci u Chlumce*²⁹ – да попадна в лоша ситуация – алузия със селското въстание и насилственото му потушаване край Хлумец над Цидлина през XVIII в., *má se jako Pánbůh ve Frankrajchu*³⁰ – добре, отлично се чувствам, *mít řeči jako Palacký / Palackej*³¹ – говоря много, ... това се отнася и до други единици – *neví, zač je v Pardubicích perník*³² – не знае какво означава дадено нещо, какво е действителното състояние на нещата, *je z Drážďan a ne od Berouna*³³ – харесва определена девойка, но все още не желае да се жени, *mít kliku* – имам късмет, *mít pech* – имам малшанс, сравнения *je jako Frištenský*³⁴ – изглежда внушително, здравеняк; Густав Фрищенски е чешки състезател, шампион на Европа в гръцкоримското състезание през 1879–1957 г., *světlo jako za dušičky*³⁵ – много слаба светлина, *nese se jako pětka do záložny* – за жена – безпричинно надменна, надута, *je jako za groš kudla*³⁶ – пре-

²⁶ Българският еквивалент е ЗИП (Б. пр.).

²⁷ Еквивалент е на район (също и кметство към общините) в големите градове – Б. пр.

²⁸ Фраземите (идиомите) имат двойк характер – те са самостоятелна „подглава“ към вербалните лингвореалии.

²⁹ *Да се окажа в ситуация като край Хлумец* – буквално (Б. пр.).

³⁰ *Чувства се като Господ във Франция* – буквално (Б. пр.).

³¹ *Говоря като Франтишек Палацки* – една от емблематичните фигури на Чешкото възрождане, славеща се със своята многословност. – Б. пр.

³² *Няма си и на идея за какво служи перникът в Пардубице* – буквално, перник е чешки сладкиш, наподобяващ българските меденки. – Б. пр.

³³ *От Дрезден е, а не от Бероун* – буквално (Б. пр.).

³⁴ Еквивалент на български би бил *силен, як като Дан Колов*. – Б. пр.

³⁵ *Светло е като по Задушница* – буквално (Б. пр.).

³⁶ *Изглежда като джобно ножче за един грош* – буквално (Б. пр.).

калено слаб, *zmalovaná jak indián*³⁷ – прекалено много гримирана жена, библейски изрази *začít od Adama*³⁸ – да започнем от началото, *zradit jako Jidáš Krista*³⁹ – предам някого, подведа някого за пари или за друга облага и др.

В последно време лингводидактиката безспорно е сред дисциплините, които се развиват бързо. Импулсът за това развитие е политиката на Съвета на Европа, но и фактът, че все повече хора изявяват желание да овладяват чужди езици на по-високо ниво.

Днес вече много добре разбираме, че овладяването на чужд език носи със себе си и необходимостта обучаваният да се ориентира в чуждата среда, където се говори съответният език. Във връзка с това, особено в по-старите научни разработки, се говори за реалии или за лингвореалии, в по-ново време вследствие на езиковата политика на Съвета на Европа и като се изхожда от Общата европейска референтна рамка за езиците (по-нататък само ОЕРР), се говори и за социокултурни компетентности на говорещия. Както вече успяхме да констатираме по-горе, тези термини се използват твърде често, но и досега все още не са ясно формулирани в чешката методическа литература.

В основното си значение терминът *компетентност* е „обсег на влияние или дейност, съвкупност от определени способности, отнасящи се до определени органи или организации, като това е заложено посредством юридически норми; принадлежност към нещо в научен или материален аспект, функционално или институционално пълномощие. [...] В областта на образованието компетенциите се разбират по-скоро като съвкупност от знания, похвати или отношения“ (Липман 2006: 2). Да притежава един човек компетентност, означава, че той (ученикът) е снабден с целия сложен набор от знания, похвати и отношения, където всичко е обвързано по толкова подходящ начин, че благодарение на това човекът може успешно да овладее задачите и ситуациите, в които попада по време на обучението си, в практиката, в личния си живот. Да се притежава определена компетентност, означава сравнително успешно ориентиране в реална ситуация, извършване на подходящи действия, заемане на печеливша позиция“ (Компетентности 2007: 7).

³⁷ *Намазана е, нарисувана е като индианец* – буквално (Б. пр.).

³⁸ *Да започнем от Адам* – буквално (Б. пр.).

³⁹ *Предавам някого както Юда Христос* (Б. пр.).

Между горепосочените компетентности централно място заема комуникативната компетентност⁴⁰. За осъществяване на процеса на комуникация са необходими определени вербални и невербални инструменти или средства. Протичането на комуникацията се описва с помощта на комуникационни модели⁴¹.

Понятието *социокултурна компетентност* се появява в методиката, както е широко известно, предимно в разработките на Дж. Л. М. Трим и Ян ван Ек, които като идейна основа на общата езикова политика на Съвета на Европа се превръщат в основна теоретична база на общата езикова политика на Европейския съюз. Основните принципи са разработени в ОЕРР.

Ван Ек разбира цялостната комуникативна компетентност като структура, състояща се от шест други компетентности – езикови, социолингвални (социолингвистични)⁴², дискурсни, стратегически, социокултурни и социални. Придобиването на социокултурните компетентности, на социолингвалните и на социалните е зависимо до известна степен от познаването на реалиите в най-общ план.

В ОЕРР четем, че комуникативната езикова компетентност може да се разбира като съвкупност от различни компоненти: лингвистични, социолингвални и прагматически (ОЕРР 2002:13). Лингвистичната компетентност включва система от лексикални, фонологични, морфологични и синтактични знания и умения; социолингвалната компетентност се отнася до социокултурните предпоставки за използването на езика и прагматичната компетентност предполага функционалното използване на езиковите средства (изграждане на езикови функции и речеви актове) и черпи при това от сценариите и рутинните форми на интерактивния обмен (ОЕРР 2002:13). В ОЕРР, както ве-

⁴⁰ За по-целесъобразно смятаме използването на термина *комуникационен* вместо *комуникативен*, наред с това даваме предимство на термина *комуникационен* метод пред *комуникативен* метод.

⁴¹ В основни линии процесът на комуникация се изразява под формата на комуникационни модели, напр. посредством комуникационния модел на Ласуел: 1. кой? (предава съобщението) – комуникатор; 2. Какво? (се предава) – съобщение; 3. Как? (се осъществява предаването) – канал; 4. За кого? (е предназначено съобщението) – аудитория (слушатели); 5. С какъв ефект? – ефективност (Нови, Шрол-Махъл 2003: 15).

⁴² В чешките преводи се използва терминът *социолингвистична* компетентност; убедени сме обаче, че тук по-подходящо би било да се използва терминът *социолингвална компетентност*, както и *лингвална компетентност*, в този случай не става дума за отношението към науката за езика – лингвистиката, а за отношението към речевата дейност.

че бе посочено по-горе, социокултурната компетентност се разбира като част от социолингвалната компетентност, и то с определени препратки към прагматичната компетентност. В пета глава⁴³ детайлно са описани горепосочените компоненти.

И как следователно би трябвало да разбираме отношението между социокултурната компетентност и реалиите в общ план? По наше мнение реалиите в най-общ план (с компонента *странознание* и с компонента *лингвореалии*)⁴⁴ образуват съществената основа от знания за овладяване на социокултурната компетентност, която ще разбираме преди всичко като умение и способност за успешно общуване в различни социокултурни ситуации, т.е. активно използване на адекватните средства от чуждия език. Не бихме могли да поставим термините *социокултурна компетентност* и *реалия*⁴⁵ в опозиция, а би трябвало да търсим в тях определена йерархична зависимост същевременно на различни равнища на познавателния процес – ще използваме термина *реалия* в значение на *знание*, а термина *социокултурна компетентност* в значение на *умение*⁴⁶.

Изхождайки от вече станалата традиционна гледна точка на Фердинанд де Сосюр, бихме могли да направим заключението, че реалиите спадат към *langue* (към езиковата система), докато социокултурната компетентност – към *parole* (към конкретната реализация на речта).

Включващото се в социокултурните компетентности за чешки език като чужд е подробно описано в инструкциите за отделните нива от А1 до В2⁴⁷.

⁴³ ОЕРР, с. 103–111, с. 120–123, също така и на с. 136–137 и с. 150–153.

⁴⁴ Термините *външни реалии*, *извънезикови реалии* и *странознание* приемаме за синоними, също както и термините *вътрешни реалии*, *езикови реалии* и *лингвореалии*.

⁴⁵ Би следвало да разбираме термина *реалия* двояко: 1. Факт, част от обективната реалност; 2. Знанието за него, названието на този факт.

⁴⁶ Съзнаваме, че терминът *компетентност* първоначално е означавал *способност*, сега означава и *умение*.

⁴⁷ По-подробно виж описанието на отделните нива за различните равнища (Хадкова и кол., 2005; Чадска и кол., 2005; Шара и кол., 2001; Холуб и кол., 2005), също така и Хасил 2006: 173–192.

За чужденеца, който живее в чужда страна, с различни културни традиции (в нашия случай това са чужденците, живеещи в Чехия) овладяването на социокултурните компетентности (заедно със социолингвалните компетентности) буквално предопределя неговото приемане в обществото, неговата пълна адаптация в новата среда, неговата пълна социална интеграция, и то при запазване на собствената културна интеграция.

Превод: Борислав Борисов

ЛИТЕРАТУРА

- Баловски 1998:** Balowski, M. Kulturní kódy v České publicistice. // *Pocta 650. výročí založení Univerzity Karlovy v Praze. Sborník příspěvků přednesených zahraničními bohemisty na mezinárodním sympoziu v Praze 20.–26. srpna 1998*. Praha: I. Díl. Univerzita Karlova, 1998.
- Бител 1985:** Bytel, A. Několik poznámek k tzv. reáliím. // *J. Tax a kol., Čeština jako cizí jazyk I. Materiály z první metodologické konference Ústavu slovanských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Univerzita Karlova, 1985.
- Ван Ек 1993:** van Ek, Jan, A., *Objectives for Foreign Language Learning, I. + II*. Strasbourg: Council of Europe Press. 1993.
- Компетенции 2007:** *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. VÚP, Praha, 2007, <dokument dostupný z <http://www.vuppraha.cz/soubory/kkzv.pdf>>.
- Костомаров, Верешчагин 1971:** Vereščagin, E. M., Kostomarov, V. G. *Lingvističeskaja problematika stranovedenija v prepodavaniji ruskogo jazyka inostrancam*. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 1971.
- Липман 2006:** Lippmann, K. Pomohou nám rámcové vzdělávací programy? // *Český jazyk a literatura*. Roč. 57, 2006–2007, 1–4.

- Нови, Шрол-Махъл 2003:** Nový, I., Schroll-Machl, S. a kol., *Interkulturní komunikace v řízení a podnikání*. Praha: Management Press, 2003.
- ОЕРР 2002:** *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*. Univerzita Palackého, Olomouc 2002, (překlad do češtiny J. Ivanová, A. Lenočková, J. Linková, Š. Šimáčková).
- Хасил 2003:** Hasil, J. Lingvoreaľie. // *Přednášky z XLVI. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, 2003, 53–63.
- Хасил 2005:** Hasil, J. Sociokulturní kompetence jako katalyzátor interkulturní komunikace. // *Jazyk a komunikácia v súvislostiach*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005, s. 165–170.
- Хасил 2006:** Hasil, J. Sociokulturní kompetence jako součást popisů úrovní českého jazyka. // *Bohemistika*, roč. VI, 2006, č. 3, 173–192.
- Хасил 2008:** Hasil, J. Sociokulturní kompetence, nebo reálie? // *Sociokulturní složka výuky cizího jazyka a SERR*, UJEP a Státní vysoká škola v Ratiboři. Ústí nad Labem, Ratiboř, 2008, 127–137.
- Хасил:** *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. UJEP, Ústí nad Labem, под печат.
- Хадкова и кол. 2005:** Hádková, M., Línek, J., Vlasáková, K. *Čeština jako cizí jazyk Úroveň A 1*, MŠMT ČR v nakl. Praha: Tauris, 2005.
- Холуб и кол. 2005:** Holub, J., Adamovičová, A., Bischofová, J., Cvejnová, J., Gladkova, H., Hasil, J., Hrdlička, M., Mareš, P., Nekvapil, J., Palková, Z., Šára, M., *Čeština jako cizí jazyk Úroveň B 2*, MŠMT ČR v nakl. Praha: Tauris, 2005.
- Чермак 1997:** Čermák, F. *Jazyk a jazykověda*. Pražská imaginace, Praha, 1997.
- Чадска и кол., 2005:** Čadská, M., Bidlas, Vl., Confortiová, H., Turzíková, M. *Čeština jako cizí jazyk Úroveň A 2*, MŠMT ČR v nakl. Praha: Tauris, 2005.
- Шара и кол. 2001:** Šára, M., Bischofová, J., Confortiová, H., Cvejnová, J., Čadská, M., Holub, J., Lánská, L., Palková, Z., Turzíková, M. *Prahová úroveň. Čeština jako cizí jazyk*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001.